

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

1 De quibusdam Extraordinariis delictis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

- an vero si alterius impulsu, vel concitatione, vel culpa. Nam in primo casu si seipsum commoueat animal, lasciuia vel furore, datur actio de pauperie, si modo quadrupes damnum dederit, d. l. 3. vtilis vero, si aliud animal, quam quadrupes damnum dederit, l. p. eod. puta bipes vel alatum. In alio casu, si aliunde concitatum sit animal & nocuerit, ad aliam actionem transitum faciemus. Nam si culpa alicuius vel instigatione pauperiem fecit, agatur aduersus eundem actione vtili vel in factum ex lege Aquilia, l. 1. §. quod si propter eod. l. qui occidit, §. in hac. Et l. qua actione, §. si quis plus insto, ad leg. Aquil. P. non, si quadrupes pauperiem fecisse dicatur. Et si qui damnum passus est, ipse feram concitauerit, sibi imputare debet, nec vllam actionem habebit. *Jul. Paul. lib. 1. recept. sent. tit. 15. c. fin. l. hac actio, 2. §. si si quad. paup. fec. dic.* Non secus, quam quando arietes vel boues qui se commiserunt ad pugnam, & vnus aliu occidit, si aggressor fuerit occisus, dominus occisi non agit in dominum occidentis: quamuis si aggressus necatus fuisset, eius domino daretur actio. l. 1. §. cum arietes. eod. P. l. scientiam, 46. §. cum stramenta, ad leg. Aquil. P. Et in leg. Insti. Geor. tit. 9. Paulus addit, d. l. 2. eod. tit. hanc actionem non solum domino, sed etiam ei cuius interest, competere: veluti ei, cui res damno affecta commodata est: item fulloni, quia in eo, quod teneretur, damnum videtur pati.
- 10 ¶ Contra dominum autem animalis datur directa. l. fin. eod. tit. & contra alium etiam in factum, quando ex directa, nec i. tabularum, nec lege Aquilia agi potest: vt si equus dolore concitatus, vulnerauerit aut calce percusserit, in eum, qui equum percusserit, dirigitur in factum actio subsidiaria. l. 1. §. ideo si equus, eod. tit.
- 11 ¶ Cum autem contra dominum animalis agitur, si is suam confiteatur quadrupedem, iure ciuili scripto, vel damnum soluere debet, vel animal pro noxa dedere: si vero inficiatur, in solidum tenetur, l. §. eleganter, 7. §. si quadrupes, de dolo, l. 1. §. interdum. Estque hic finis actionis, damni reparatio, per estimationem litis vel damni. l. 1. in princ. Et §. cum arietes, in fin. Et §. si si quad. paup. fec. dic. in P. §. 1. eod. apud Iustinia. Idem in l. 12. de damnis animalium, lib. 8. C. Wifigot. tit. 4. vel dedicationem animalis vitii nocentis, d. l. 1. §. noxa. eod. eiusque nomine si commune plurimum sit animal, aduersus singulos erit in solidum noxalis actio, sicuti est in homine. d. l. 1. §. si commune plurimum, eod. Et l. heredes, §. si vnus, famil. ercise. P. Nam & in quadrupedibus eadem caussa videtur, ac hominis ferui delinquentis: & in istis noxa quoque caput sequitur, & aduersus dominum hanc actio datur, non cuius fuerit quadrupes cum noceret, sed cuius nunc est. d. l. 1. §. Et cum etiam. eo. tit. §. fin. de nox. actio.
- 12 ¶ Et §. ideo si ante litem contestatam mortuum fuerit animal, extincta actio est, d. l. 1. §. plane, l. pen. §. 1. de noxa. act. P. nisi vel post moram domini, vel eius dolo & culpa interierit. l. electio, §. si quem, eod. Hanc enim paria sunt & obligant, non secus quam si post litem contestatam animal interierit, quo casu etiam tenetur perinde ac si viueret. l. si plurimum §. fin. eod. maxime si post litem contestatam alius animal occiderit, cuius nomine agere dominus in eum potest, vel mandare actiones. d. l. 1. §. si post litem, si quad. paup. fec. dic.
- 13 ¶ Hanc porro noxales actiones perpetue sunt, tamdiuque locum habebunt, quoad diu serui vel animalis dedendi facultate habemus. Nec tantum nobis, verum etiam successoribus nostris competunt: item aduersus successores, sed non quasi in successores, sed iure domitii.
- l. 1. §. si si quad. paup. fec. dic. l. pen. §. he actiones, de nox. act. P. ¶ Mouentur tamen & iudicantur, vbi delictum commissum seu noxia facta est, l. si. eo. P. iuxta regulas communes agendi de criminibus. l. 1. §. 2. Et anth. quam provincia, vbi de crim. agi oportet. Et hanc iure ciuili statuta sunt. ¶ Ceterum iure Pontificio, si biceps cornueta damnum dederit ex precedenti culpa domini, tenetur dominus ex integro damnum resarcire, c. si biceps, & c. fin. de iniuriis. si nulla vero culpa precesserit, liberatur dando animal. d. c. fin. ¶ Turpe tamen diuino, Exod. 21. Si bos cornu percusserit virum aut mulierem, & mortuus fuerit lapidibus obruetur. Et non comedentur carnes eius: dominus quoque, bonus innocens erit. Quod si bos cornueta fuerit ab heri & nudisterium, & contentati sunt dominum eius, nec recluserit eum, occiderit, virum aut mulierem, bos lapidibus obruetur, & dominum eius occidit. Quod si pretium fuerit ei impositum, dabit pro anima sua quicquid fuerit postulat: filium quoque, & filiam si cornu percusserit, simis sententia subiacebit. Si seruum ancillamve inuaserit, triginta siclos argenti dabit domino, bos vero lapidibus obruetur. Et paulo post, si bos alienus alterius bonem vulnerauerit, & ille mortuus fuerit, vendent bonem vitium & diuident pretium: cadaver autem mortuum se dispersent.
- ¶ In lege vero Salica, tit. 29. de quadrup. que 17 hominem ledunt, §. 1. Si homo ex aliqua quadrupede domestica occidatur, pro media parte leudi, dominus componat, & pro alio animal det: nisi pecoris dominus vitium ante non intellexerit. ¶ In legibus Wifigothorum & hanc, l. 2. de apib. Et cor. damnis, lib. 3. Cod. leg. Wifigot. tit. 6. Si quis apiaria in ciuitate aut in villa forsitan construxerit, & alii damnum intulerit, statim moneatur, vt eas in abditis locis transferre debeat, ne forte in eodem loco hominibus aut animalibus damnum inferant. Et qui hanc precepta aut testationem neglexerint, & damnum suffocationis in quadrupedes intulerint, quod mortuum fuerit amplum reseruant, quod vero debilitatum, ille obtineat, & simile damno reddat: & pro iudicio contestatione quam audire neglexit, quing. solidos coactus componat. Et alia, lex Ricardi, 16. de dam. animalium. eod. tit. 4. Qui bos aut taurum, aut aliam quadrupedem nocentem aut vitiosam habuerit, antequam nocent, subatur occidere: & si post denuntiatum vitium a vicinis non occiderit, & illud animal aliquem vulneret, vel occidat, tenetur damnum componere, vt de homicidio. ¶ De canu tamen inibi & duae leges. Prior, l. 19. eod. tit. Et lib. in summa habet, vt si canis non irritatus a domino momo dedit alique, nulla calumnia moueat domino canis: si autem eum irritauerit vt morderet, eadem poena tenetur, ac si vulnus ipse in se iisset. Altera in hec verba scripta est, d. l. 20. eo. Si cuiuslibet canis damnosus fuerit, & denasiet veruocis, & alia pecora forte euertet & caperet, & deprehensus fuerit: ipse dominus canis vbi ex hoc fuerit commotus, eum illi tradat, cui constat primum damnus fuisse illatum, vt eum occidat. Quod si eum occidere noluerit, vel illi tradere cui damnum primum fecit, quicquid postmodum canis admisserit, dominus canis duplum compositionem reddere non moretur. Exceptio tamen alia lege fit, in hunc modum, l. 18. eod. tit. Et c. Si quis vitiosum bonem, vel canem, vel aliud animal contra se irritatum concitauerit, quicquid passus fuerit culpa eius, qui hoc pertulerit, oportet adscribi. Videtur prope modum similis species apud Paulum Iurifcont. in l. 2. §. fin. si quad. paup. fec. dic.

DE PLVRIBVS ALIIS PRIVATIS DELICTIS, LIB. XXXIX.

De quibusdam extraordinariis delictis.

CAP. I.

- 1 Delicta quadam cur variant in poena.
- 2 Alienarum nuptiarum sollicitudo puniti.
- 3 Religionis pretextu ad impietatem utentes puniuntur.
- 4 Sacra mysteria in primata domo agere vetitum. Et ad coniurationem pertinens.
- 5 Collegia illicita prohibita, & que licita.
- 6 Scopelofonus quale crimen, & poena.
- 7 Circulatorum impostorum mercium, & reliquias sanctorum supponentium poena. Et num. 8. 9.
- 10 Inuentio perniciosa excogitata, sine remedio, poenam habuit capitali.

pitalem. Et 13.

11 Inuidia in praestantes. Et 12.

14 Coronis vti publice, nisi viris praestantissimis quibus erat concessum, punitum.

15 Vinum prohibitum mulieribus bibere, item & iuuenibus usque ad quod tempus, & vbi viris sine medico consilio, & sacerdotibus ministratur.

16 Ingratitudo nisi & voti accusatio & iudicium, & de Thuriorm. more in legibus abrogandis. Et 17. 18.

19 Scribenda non esse quae sunt dubia notis, sed literis consequentibus.

20 Sacra consueta intermittere, capitale habitum.

21 Picram orbis habuisse, capitale fuit: Et ob alia. num. 21. Et 23.

VARIA

VARTA ingenia hominum sunt, varii & gentium ritus & mores, & quaedam alicubi vitio dantur, quae a libi virtutis esse putantur. Quo fit, ut de criminibus omnibus, potissimum priuatis, certa darilex non possit. nec certa decerni poena: nisi habita ratione temporum quibus viuatur, & locorum in quibus degimus. Quam obrem & hoc capite quaedam, quae inter crimina habita sunt, & quomodo vindicata obiret recensere debemus. Solicitatores & alienarum nuptiarum, & interpellatores diximus supra in leonibus puniri extra ordinem, et si effretus libidinis non potiantur, *l. 1. de extraord. crim. lib. 4. P. tit. 11.* Sub & praetextu religionis, vel solenni voti, illicitis ceteris facere, extra ordinem puniendum, *l. 2. eo. tit. l. qui sub praetextu, §. de sacro. eccl. C.* Qualis fuit eorum, qui fracticelli dicebantur de optatione, qui praetextu religionis secedebant in antris noctu cum viduis, virginibus, & aliis: ubi peractis quibusdam suo ritu sacrificiis & hymnis, exultantibus luminibus, pietatem ducebant commiseri sine delectu, *Jacob. Bergomensis, lib. 13. supplementi Chronico.* idque tempore Ioannis Pap. 22. Similiaque alia exempla narrat Guilelmus Bened. in *repet. c. Rayninus, ad verb. custodiam Petro, nu. 4. par. 2. tit. de testam.* Eoque magis haec delicta vindicanda, quo quis facilius diuinis deferre paratus est, & facilius decipitur eorum praetextu. Solent plerique ad commenta ex religione praeparata confugere, cum vis aut ratio humana non satis valet ad id, quod concupiscunt, efficiendum. Sic cum machinaretur tyrannidem Lysander, conatus est corrumpere oracula Dodonae, & Delphos, & Ammonis Iouis, ut pro natu suo responderent, teste Amilio Probo, in *Lysandro*. & Diod. Siculo, in *14.* Punire autem lex relegatione eos, qui aliquid faciunt, quo leues hominum animi superstitione terreatur, *l. si quis aliquid, §. 30. de pan. in P.*

4. Alpergebatur & infamia Alcibiades ciuis Atheniensis, quod in domo sua facere mysteria dicebatur, quod nefas erat more Atheniensium, idque non ad religionem, sed ad coniurationem pertinere existimabatur: hocque crimine ab inimicis compellebatur, *Cor. Nepos, sine Probo, in Alcibi. & Plut. in Alcibi.* Conuenti-
5. cula & prohibentur etiam in iure praetextu pietatis illicita, *l. conuenti- cularum, §. de episc. & Cler. C.* prohibetur & illicita collegia, sodalicia potissimum militum in castris: ad spera tamen cogendam semel in mense coire permittitur, & religionis causa, dummodo fraus non fiat Senatusconsulto, *l. 1. de colleg. milit. lib. 4. P. tit. 21. l. 3. eod.* Estque poena illicita illa collegia facientibus, quae imponitur hominibus armatis templa vel loca publica occupantibus, *l. 2. eod.* Et Octavianus Augustus collegia, praeter antiqua & legitima, dissoluit, cum plura factiones titulo collegii noui, ad nullum non factionis societatem coirent, ut ait Suetonius Tranquillus, in *Oct. ca. 32.* Legitima autem illa sola putantur, quae habent auctoritatem principis, vel Senatus, *d. l. 3. §. in summa, de colleg. lib. 1. l. 1. q. 1. quod cuiusvis nom. collegium. C. de here. inst. l. 1.* In Arabia Scorpellimos, crimen est capitale, quando scilicet plerique inimicorum silent in praedium inimici *scorpellus*, id est, lapides ponere, indicio futuros, quod si quis eum agrum coluisset, malo letho periturus esset, in suis eorum qui *scorpellus* possuissent, *l. scaccularis, §. 7. de extraord. crim. P.* Circulatores & qui feras & serpentes circumferunt & proponunt, si cui ob eorum metum datum est damnum, pro modo admissi puniuntur, *Paul. l. si eod.* Impostores & solent etiam extra ordinem pro modo admissi puniri, qui fucos vendant, vel hypocriti & specie sanctitatis decipiunt, vel ad mala prouocant. Meminit Iulius Capitolinus, in *Gallienis*, de iudicio Gallieni Caesaris: cum enim quidam gemmas vitreas pro veris vendidisset vxori Gallieni Iunioris, re prodita cum ille vindicari vellet, surripit quasi ad leonem venditorem iussit, deinde cauea caponem emisit, mirantibusque cunctis rem tam ridiculam, per curionem dici iussit, imposturam fecit, imposturam passus est.

9. Sunt & impostores, qui etiam supponunt pro sacris lipsanis quaedam profana: qui castigari debent iuxta concilium generale, *c. 2. de reliq. & vener. sancto.* & decretum Alexandri tertii, *c. 1. eod. titu.* Et nos de sacris lipsanis plurima diximus in prima parte Synagmatis inter res sacras, quae ad hanc quaestio- nem conferunt examinanda. In India lex erat, *Strabo lib. 15.* ut si quis aliquid perniciosum excogitasset, & remedium non adinuenisset, morte plederetur: si autem adinuenisset, praemio & honore a regibus afficeretur. Sic apud Graecos Peryllus quidam aeris artifex, qui modum torquendi homines in boue aeneo inclusos inuenerat, iuste a Phalaride prior poenam experti iussus est, ut auctores Plinius, *lib. 34. c. 8.* Orosius, *lib. 1. c. 2. o.* & alii.

11. Et Hanno Penorum clarissimus damnatus, quod primus hominum leonem manu tractare ausus, & mansuetam ostendisse populo Carthaginensi traditur: quoniam nihil non peruersurus vir tantingenit videbatur, & male credi libertas ei, cui etiam celsissimae ipsa feritas tamque superbum, sauum, & crudele animal, *Plin. lib. 8. c. 16.* Porro hoc ad inuidiam potius, quam ad iustitiam poenam referri poterit, cum ingenium hominis esset admirandum, qui hoc primus tentauerit: sed inuidia inimica praestantioribus. Sicui & praestantissimo artifice meminit accidisse Dio Cassius, *lib. 57. histor.* cum enim is architectus porticum maximam in alterum latus inclinantem releuasset miro artificio, & laqueis alligata erexisset rectam, inuidit Tiberius Caesar artificum viti, nec nomen in eius commentariis adscribi permittit, sed pecunia donatum vrbe deiecit. Atque is tutum ad principem accedens, supplexque factus, vitreum poculum consulto abiecit, fractumque manibus rursus refecit, sperans se veniam ab eo impetraturus: verum necari ob id iussus est. Iustius fuit animaduertum est a populo in Porcherium Treuirem, a quo lapidibus obrutus est, quod *velegalianus* adinuenisset, ut ait Nicol. Egidius, in *Chislerico*. Sicui & Domitius Corbulo Senator, & postea Consul, damnatus a Claudio Imperatore, quod inuenisset rationem conficiendae pecuniae sub Caio Caesare, si vias exigeret ab iis omnibus, qui sub Tiberio curandas locauissent: restitutaque iis, a quibus per multas exactae erant, *Dion. Niceus, lib. 59. histor.*

14. Pro crimine vindicatum bello Punico secundo in Luito Fulvio argentario, cum interdui a pergula sua, cum corona rosea in forum prospexisset diceretur: ex auctoritate Senatus in carcerem adductus, non antequam bella finirentur emissus est, *Plin. lib. 21. ca. 3.* Et Pub. Munarius, cum dentam Marciae coronam a floribus, capiti suo imposuisset, a Triumuiris iussus est duci in vincula: id enim superbius & luxuriosius visum est tunc temporis coronis uti publice, quae virtutis eximiae causa tantum ciuibus a publica concedebantur. Absurdum fetiatis est & turpe, foemina potandi studiosam esse, & longe magis *multiotam*, ut ait Aelianus, *lib. 2. varia histor. c. 41.* Fuit crimini datum olim mulieribus Romanis, vinum bibisse: veluti illo existente, vel fomentum vel argumentum impudicitiae, ut scribit *Plin. lib. 14. ca. 13.* Dio Halicarn. in *2. Athenas, lib. 10. ca. 13.* Valerius Maximus, *lib. 2. ca. 1.* Anulus Gellius, *lib. 10. ca. 23.* & alii, *Aelian. lib. 2. de var. histor. ca. 38. Polyb. in 6.* Scribit & Lactantius Firmianus, *lib. 1. ca. 22.* Pompiliu Faunum, Pompiliam Faunam, virgis myrtheis ad mortem usque coecidisse, quod contra morem decusque regum clarum vini ollam ebibisset, & ebria facta esset. Lex quoque Messalioica fuit, ut mulieribus non liceat vinum gustare, sed omnium aetatum foeminae non vinum, sed aquam biberent. Afirmat Theophrastus apud Miletos hanc legem valere, & Iadas ei parere praeter Miletios, *Aelia. de var. histor. 2. c. 38.* Et apud Massilienses lex alia, mulieres aquam bibere iubet, *Athens. lib. 10. c. 9.* Sed & addunt apud Romanos, nec solum foeminas vinum non bibisse, sed nec liberos iuuenes, qui trigessimum annum non attigissent, *idem d. c. 9.* & *Aelia. d. lib. 2. c. 38.* Plato nunquam usque ad quinquaginta annos, nec nisi modice usque ad 40. permittit, *Plato, 2. de legib.* Apud Locros autem, qui magis vergunt ad Zephyrum, si quis merum sine medici imperio, medicamento gratia biberit, ex lege Zaleuci capite damnatur, *Athens. in d. cap. 9. lib. 10. Aelian. libro secundo, var. histor. c. 37.* Lex ad Aaronem pro sacerdotibus a Deo quoque dicta, *Leuit. c. 10. Vinum, & omne quod inebriare potest, non bibetis, tu & filii tui, quando intrabis in tabernaculum testimonii, ne moriamini. Quia praeceptum sempiternum est in generationes vestras, & ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum & profanum, inter pollutum & mundum, doceatisque filios Israel omnia legum mea, quae locutus sum ad eos per manum Moysi.* Fuit & iudicium Ingratitudinis teste Xenophonte, *lib. 1. Cyropad.* Item apud Graecos auctore Iulio Polluce, *lib. 8. Onomast.* Et Lucianus, in *abdicatis. Leges*, inquit, *ingratiudinis actionem concedunt in eos, qui bene meritis non sulerint gratiam.* Celebre & iudicium hac de re Philippi regis Macedonum, qui cum miles strenuus & auarissimus ei esset acceptus, itaque naufragio saluus in possessionem cuiusdam Macedonis incogit expulsius esset, & curatus quae ad Philippum ob naufragium donati se cuiusdam Macedonis agro postulasset & impetrasset, petissetque praedium hospitis: cumque de eo conquestrus fuisset, hospes per literas ad Philippum, explicans & Hospitalitatem iam praebitam, & ingratiudinem: Re plane cognita statuit Philippus, Pausaniasque mandauit, curaret, ut prior domino bona restituerentur. Ceterum improbissimo militi,

De Ludo. Cap. 2.

ingratissimo hospiti, audivissimo naufragio stigmata scriberentur huiusmodi, hic ingratus hospes est, Senec. lib. 4. de Benef. c. 37. Et legum & canonum pontificum esse pariter actionem ingratul conflat, c. octava, 12. g. 2. Iure namq; Romano ingratitudinis penas ignorandum non esse proditas. nam illo ob eam reuocantur donationes, si iniurias effundat in largitorem cui donatum est, vel manus impias ei inferat, vel si infidetur, l. fin. de reuo. donat. lib. 3. ti. 86. amb. quod mater. l. his solis, C. eod. Reuocantur & ingratitudine filii emancipari in patriam potestatem, l. vni. de ingra. lib. 3. C. tit. u. 50. Chryso. in Homil. in illud, c. 1. Esau, si volueris & audieris me, & liberti in feruitem, l. 2. & fin. C. de libertis, & cor. liber. lib. 6. C. tit. 7. ca. episcopus qui manumissam. ca. liberti, & c. f. g. 12. g. 2. Idque & iure Atheniensium, Valer. Max. lib. 2. c. 1. Priuantur & filii legitima bonorum patrum successione & parentes filiorum ob ingratitudinem, & alind quoz, capitulu. & §. can. sas, ut cum de appel. cogn. in an. §. super his quoz, de nupt. in amb. coll. 8. Clienti ingratitudine aduersus patronum clientelam commissa, priuatur beneficiario praedio, c. de forma, 2. g. 5. §. 1. quibus mod. f. ca. amittit. lib. 1. f. tit. 17. Melius in §. 1. in quib. cau. f. ca. amittit. lib. 2. f. tit. 2. §. 3. §. porro, qua fuit pri. cau. bene. amittit. tit. 2. g. 2. lib. 2. Ingratos maxime puniendos esse Lilius Gregorius Giraldu propo. libello, de ingratitudinis criminis vitando, docet, & alio aduersus ingratos. Docuit & Pythagoras, symbolo *ὄμοσθους χαλιδους μὴ ἔχειν, domesticas hirundines ne habeto*. Sicut enim illa gartulae nobilium altaris tempore, vt fructibus nostris potiantur, viuunt, autumno vero recedunt: sic ingrati, dum nostris egent, obsequiosos se ostendant, postea vero diffugiunt, eadis cum face siccat. Aristoteles summam iniuriam dicit, si quis eum laedat, qui de se bene meritus est, Aristot. lib. 1. Rhetor. ad Theo. c. 14. Et in summa omnis vit ingratu, pena dignus est, veluti improbus. Nam vt Lucianus in *ἀνδραλογία ἐπιγραμμάτων. εἰς ἀγροκότορ. φανλ. ἀντ. πρὸς ἐπὶ τὴν μίμν. εἰς δὲ ἀπὸς. ἀνδρὸν τὰς χείρας, εἰς νεῶν ἐξέχεται.*

id est, *Improbis vir est dolium perforatum, in quod omnia Infundens beneficia in vanum infuderis.*

Octavius Augustus Cornelium Gallum, quem ex infima fortuna ad praefecturam Aegypti prouexerat: ob ingratum & maleuolum animum, domo & prouincis suis interdixit, Sueton. in August. 17. *sto. c. 66.* Aliud crimen vindictatum fere nouum Athenis Libitinaris, qui cum necessaria funerib. venditaret, vt in hac arte grandelucrum faceret optasse dicebatur: ideo a Demade impij voti accusatus est, & condemnatus, vt ait Seneca, lib. 6. de benefic. ca. 38. 18. Pro crimine capitali habitum apud Thurios, cauillationibus interpretum legum seueritatem & maiestatem distrahere: & proinde cautum, non licere, nisi prius laqueo collo circumdato, in cognitionem legis abrogandae causa prodire. Quo, si non de mutatione sancirent comitia, vincitus suspendebatur, Diod. Sic. lib. 12. Biblioth. §. Et Justinianus, l. 1. §. nostram autem, de uero. iure enuol. C. postquam digessisset in 50. libros Pandectarum iuris prudentiae se lecta responsa, & in codicem alium Celsarum leges, sanciuu nullis iuris peritis in posterum licere iuri illi commenariis verbosof applicare paratida tantum permittens. Iussitque legum codices, non per signorum captiones, vel per compendiosa aenigmata leges conscribi a librariis, sed per literarum consequentiam, d. l. 1. §. ne autem. Imposita & pena librariis hec non seruantibus criminalis, & ciuillis aestimatio in duplum domino, in proce. P. §. illud autem. Sicut Basilus Imperator Orientis, animaduertens occasionem malefici prauis hominibus eo dati, quod numeri, quibus verbi gratia, semis, sextans, vncia, & similia designabantur per notas recepta antiquitus consuetudine scriberentur, loco notarum literis vt iussit, quas etiam rustici legere possent: & de suo sumtus in chartas, literas, atq; scribas ipse suppeditauit, lib. 1. iuris Orient. in constitut. Basilii, titu. *περὶ ἐπιμείων τῶν ἀειδύων, id est, de notis numeror.*

- 20. Argui Lacedaemonios accusarunt quod Apollini Pythio consueti sacra non peregerissent, eisque indixere bellum, Diod. Sic. d. lib. 12. §. Pompusianus in insulam relegatus, & occisus a Domitiano, quod acceperat eum regnaturum, quodque orbem terrae perquam in pariete cubiculi haberet, quodque Liuium studiose luderet. §. Maternumque §. Sophistam idem Domitianus occidit, quod in Tyrannum exercendi sui causa declamasset, vt refert Xiphilinus ex Dione, in Domitia. §. Tanta §. superstitio olim Atheniensium, vt si quis scobem excuteret ex Heroo, eam morte mulctarent, & l. lib. 3. de var. hist. c. 17.

- 1 Ludus quid, & eius diuifio generalis, differentiaque a ioco.
- 2 Ludo & ioco quando utendum.
- 3 Sollicitudines interdum remittendas. 4. & 5.
- 6 Remittenda, non omittenda grauius opera.

Ludus dicitur, quod serium §. non est: sic enim opponuntur. 1. apud Horatium, 1. Saty. saty. 1. Sed tamen amoso quar amuso seria ludo.

Proprie ludus in facto, vt iocus in verbis non seriis, vt notauit Lan. Valla, lib. 4. Eleg. c. 16. et si utrumque promiscue aliquando accipiat. Ludus bonus & noxius, vt factum & verba: alius ingenio constat, alius viribus, alius ueritate, alius neutris, sed forte seu alea, seu vt dicitur fortuna. §. Ludus §. bonus, cum eo relaxatur animus a rebus seriis defessis. Ludo & ioco uti quidem licet, inquit Cicero, 1. offic. ut somno & ceteris quietibus, ita si grauius, ceteris que rebus satisfecerimus. Et homines, idem Philipp. 2. quamuis in rebus turbidis, tamen si modo homines sunt, interdum animis relaxantur. §. Plutarchus §. symbolum illud Pythagorae, *μὴ ἐδῆν πῶν ἡγεῖται, cor non edendum*, explicare tradit, curas esse abigendas, nec se ipsum afficiendum esse curis. Quod & Phocylides in carminibus aureis ad monet,

μὴ δὲ μάτρω ἐπὶ πῶρ ἡδῆ. Καὶ μὴ δὲ πρὸς φίλον ἦτορ, Apud ignem sedentem, id est, viuentem, non debere in vanum cor mittere.

Crudele nimium & supplicij aeterni imago, excruciariperpetuis sollicitudinibus, potissimum vanissimarum harum rerum temporalium & praeteruentium causa, gerere iustar Promethei perpetuam Aquilam iecur & cor rodentem: aut Ixionis instar, rota continue sursum deorsumque versari. §. Pessimus §. & genus homicidii, sibi manus in iecere, quod is facere videtur, qui existimat se perpetuo animi & corporis motu affligere debere. Magnitudo operis opprimi vites, si remissio nulla est. Deficeret & vretur terra, si continuis aetibus torreretur, & nisi nox dici succederet: et ipsa terra sterilis, si alternis annis non quiesceret. Et cum omnia mortalia perpetuis decrementis intercidant, perpetuis quoque incrementis, vt subsistant & renouentur, egent, l. proponebatur, de iudiciis, P. In summa, vt ait Poeta,

Quod caret aeterna requie, durable non est.

§. Requit §. porro, est cessatio ab opere quod graue sit. Si iocus & ludus honestus, a rebus seriis, quae animum in tendunt, requies est, & veluti iudicia a quibus nunquam graues & cordati viri, loco & tempore commodo, abhoruerunt. Scripsit & ipse Cicero ioculares libellos carmine, ex quibus Fab. Quintilianus hos duos versus in nono citat,

Fundum Varro vocat quem possi mittere funda: Ni tamen exciderit, qua cana funda patet.

Fertur Socratem inter pueros atundine longa equitasse: Achillem post praelia, & citharam tractasse. Sunt & alia his exempla similia, quae praetermittito, cum hic locus parerga & trita non postuleret: neque dicendorum necessitas me hic fergere pedem permittat. §. Concludo §. tamen, ita remittenda esse grauius opera, vt alacrior es ad ea perficienda reddamur: non autem vt illis omiffis, voluptatibus operam demus: non vt arguamur potius deposuisse, quam releuasse onus. Sic enim Olympiodorus in Platonis Phaedone, symbolum illud Pythagorae, *φορτίον συχέχασθῶν, iudicium uentris*, id est, onus simul tollito, non simul deponito, explicat, *μὴ ἐπιπείνας, ἀλλὰ ἀντιπείνας βάρη, id est, non deponenda, sed una subeunda onera.*

De Alea lusu vetito, & de Aleatoribus.

C A P. 3.

Lib. II. P. titu. §.

- 1 Lucrum damnosum aliquando, interdum utile aliquibus.
- 2 Lusus non debet dici, unde crimina nascuntur.
- 3 Alea lusus, malorum & inuiciorum origo, vetitius, cum pena eorum, qui ludunt & cogunt ludere. §. 5.
- 4 Ludendi causam dominum ve dans, non agit iniuriarum, si verberetur: nec furti, si aliquid ei eripiat.
- 6 Alea militibus aliquando permissa postea vetita: ei addicti Germani, vt seipfos luderent, a damone inuenta, & sui opprobrio ludentibus §. nu. 7. 8.
- 9 Aleatores fures quare dicuntur.
- 10 Ex lusu aleatorum quot crimina oriuntur.

